FILOZOFICKÁ FAKULTA
UNIVERZITY KARLOVY
V PRAZE

Ústav germánských studií

Posudek na bakalářskou práci

Veroniky Horové

na téma

Die Farbe „blau“ in komparativen Phraseologismen aus korpuslinguistischer und lexikographischer Sicht. 98 stran. ÚGS FF UK 2014.

Posluchačka Veronika Horová se ve své bakalářské práci zabývá problematikou komparativních frazémů, kterou studuje na konkrétním příkladu frazémů *blau wie ...* . Studentka se tomuto tématu věnovala již ve své seminární práci, kde se zabývala jinými barvami, ale tyto analýzy nebyly zdaleka tak detailní. Hned na začátku tohoto posudku bych ráda podotkla, že při zadávání tohoto tématu jsme se sl. Horovou obě doufaly v bohatší materiál a pestřejší variabilitu, než jaká se nakonec ukázala skutečností. Kladně tedy hodnotím, jak studentka dokázala získaný materiál zpracovat a tzv. „vytěžit“ .

Po úvodu se posluchačka zabývá teorií, kterou je třeba vhodně uchopit, aby na ní bylo možné vystavět kvalitní praktickou část. Autorka se zde věnuje frazémům obecně, jejich definici a vlastnostem, ale jedním dechem zároveň zdůrazňuje specifika spojená s frazeologickými přirovnáními, resp. s komparativními frazémy. Protože se ve svých analýzách popsaných v praktické části zabývá také variabilitou, věnuje tomuto tématu dostatek prostoru i v teorii, jak obecně, tak s přihlédnutím ke specifikům variability komparativních frazémů. V teoretické části se opírá o solidní základ v sekundární literatuře, který uvádí např. na str. 7. Tato část je sice pojata relativně stručně, ale ve své podstatě je zde správně vystiženo to nejpodstatnější a nejdůležitější pro zvolené téma.

Teoretickou část ještě doplňuje kapitola k funkcím částice WIE. Tato kapitola je pojata jako syntéza dvou vybraných gramatik (Helbig/Buscha a Duden). Důležitost této kapitoly by však jistě podpořilo užití autentických příkladů z korpusu (namísto převzatých příkladů z uvedených gramatik) a také důrazněji napsaný mezizávěr, který by podtrhl hlavní myšlenku, tedy že ne všechna přirovnání obsahující WIE jsou frazémy a že odlišení frazeologických a nefrazeologických přirovnání bývá mnohdy velice komplikované.

Některé pasáže teoretické části doplňují vlastní příklady, pokud to zpracovaný materiál umožňuje (např. na str. 19), což lze taktéž vyzdvihnout. Při zpracování teorie se autorka nad daným tématem zamýšlí a nebojí se ani použít trefnou kritiku (v pozn. 7 pod čarou na str. 14 a znovu na str. 20).

Pátou kapitolu lze označit za metodologickou. Je zde popsán postup prací a charakteristika zdrojových korpusů a slovníků. Dále zde autorka popisuje, na jaké otázky se při analýzách zaměřovala a jaké k analýzám používá zdroje. Správně si také uvědomuje, že při využití corpus-driven nástrojů (kookurenční analýza) je vhodné učinit různé analýzy s různým nastavením parametrů, aby výsledky nebyly deformovány jen jedním subjektivním přednastavením.

nám. Jana Palacha 2, 116 38 Praha 1
IČ: 00216208
DIČ: CZ00216208

Tel.: (+420) 221 619 241
Fax: (+420) 221 619 241

zuzana.rybenska@ff.cuni.cz
http://german.ff.cuni.cz
vitek.dovalil@ff.cuni.cz

Celá šestá kapitola představuje praktickou část práce. Jsou v ní v jednotlivých podkapitolách zanalyzována a popsána jednotlivá přirovnání *blau wie ...* se 14 různými komparáty tak, jak je nabídla kookurenční analýza. Autorka se zde vyjadřuje k užití členu, k variantám, k překladu a také ke vhodnosti inventarizace ve slovníku. Při pročítání výsledků analýz je patrné, že posluchačka pracovala na analýzách svědomitě a snažila se ze získaného autentického materiálu vytěžit maximum.
Trochu rušivým elementem je zde občasná argumentační neobratnost a nezkušenost zrcadlící se např. v různých rezolutních závěrech (např. na str. 53 dole lze jen těžko hovořit o „hervorragende Festigkeit“, jestliže autorka staví jen na dvou dokladech, které jsou oba ze zdroje wikipedia a jsou téměř totožné), anebo ve formulační nepřesnosti (např. na str. 54 „Das Tschechische verfügt über solchen Phraseologismus nicht ...“ – zde totiž chybí dovětek, že čeština nedisponuje týmž frazémem, který by byl shodný svým lexikálním obsazením; nebo na str. 74, kde užívá naivní výraz „klassische“ Bedeutung). Takovéto a podobné chyby lexikálního a stylistického charakteru však lze najít napříč celou prací.
I přes přehledné členění jednotlivých kapitol by se dalo snad ještě vytknout, že v pasáži věnující se lexikografickému zpracování se autorka nevěnuje konsekventně vždy všem aspektům, tj. jednou zvažuje inventarizaci v produktivním, jindy v receptivním slovníku, jindy v obou a někdy tato pasáž úplně chybí (např. str. 56) atd.
Závěr práce tvoří dvě kapitoly – Zusammenfassung a Resümee, které jsou sice svým rozsahem různé, ale svým obsahem se značně překrývají. Namísto toho měla práce spíše obsahovat „Závěr“, kde by byly shrnuty výsledky praktické části práce a pak buď Zusammenfassung anebo Resümee.
Seznam literatury je poměrně obsáhlý se snahou o jemnější členění, které ale není příliš přehledné a dle mého názoru zbytečné. Není mi například jasné, jaký rozdíl je mezi příručkami v kapitole 9.1.1. Handbücher und Grammatiken (zařazeny v tzv. primární literatuře), mezi články a příručkami z kap. 9.1.4 v podkapitole Andere Quellen (taktéž součást primární literatury) a literaturou uvedenou v 9.2. označenou jako sekundární zdroje.

Po formální a strukturní stránce je práce zpracována celkem přehledně, členěna do logicky navazujících kapitol a i vlastní text je relativně čtivý a přehledný, bez většího množství gramatických chyb. Pokud už k nějakým došlo, lze se domnívat, že se jedná o chyby z nepozornosti anebo překlepy (např. na str. 27 *zur Varianten*, na str. 8 *in inventarisiert* apod.; více opravy přímo v textu práce). Jedinou nepřehlednou pasáží z hlediska lay-outu se jeví nabídnutá komparáta z ČNK na str. 54-55, která nejsou zcela zdařile zpracovaná.

Po přečtení celé práce mi vyplynuly ještě doplňující otázky, na něž bych se posluchačky ráda zeptat u obhajoby:

1) Na str. 13 uvádíte v odkazu na Čermáka (2007, 40), že „als Variante wird solche Form (relativ kleine formale oder semantische Veränderung des Phraseologismus) vom Phraseologismus angesehen, die weder ihre Bedeutung noch die Substanz der Wörter verändert“. Není tato myšlenka rozporuplná? Jak může dojít k „(byť malé) sémantické

změně frazému“, aniž by byl dotčen význam? Není chyba jen ve Vašem překladu této pasáže?

2) Na str. 19 bod a. uvádíte příklad ke gramatickým variantám komparativních frazémů a volíte příklad změny čísla substantiva (namísto *blau wie ein Veilchen* v uvedeném dokladu *blau wie die Veilchen*). Opravdu lze toto označit za variabilitu? Nejedná se zde spíš o regulerní gramatické chování, pokud podmětem věty a tedy komparandem je vícenásobný podmět? Zvláštností by se mi spíš jevil případ opačný, pokud by i při vícenásobném podmětu zůstalo komparátum v singuláru. Pak by se jednalo o porušení gramatických pravidel nebo chcete-li absenci gramatické/morfologické transformace (viz str. 21).
3) Taktéž na str. 19 bod c. uvádíte variabilitu vzniklou zkrácením/prodloužením frazému. Jedná se v uvedeném příkladu o systémovou variantu vzniklou zkrácením původního frazému, anebo jen o elipsu užitou ad hoc v tomto textu? Podobně pak v praktické části práce na str. 50-51 – považujete nalezené varianty (atributivní rozšíření) za lexikalizované anebo jde pouze o rozšíření podmíněná kontextem?
4) V kap. 4 hovoříte o bezproblémovém překladu tzv. „internacionálních frazémů“. Jsou tyto frazémy bezproblémové při překladu z i do cizího jazyka? Jak může mluvčí při produkci textu vědět, jestli daný frazém je internacionální a tím i „bezpečný“ pro doslovný překlad? Jak může recipient vědět, že se nejedná o faux amis?
5) Myslíte si, že členy u substantiv v komparativních frazémech jsou vždy pevně dané / ustálené? Nemohou plnit běžné gramatické funkce tak, jak je popisuje např. Han-Jürgen Grimm (Lexikon zum Artikelgebrauch, 1992). Na toto téma správně narážíte např. u blau wie das Mittelmeer. Nemůže tomu tak být i u ostatních substantiv? (+ srv. otázka 2) výše)
6) Můžete na základě provedených analýz nějakou souhrnně popsat, jaké typy frazeologických přirovnání mají být inventarizovány ve slovníku (produktivním a receptivním) a proč?
7) U frazémů *blau wie gemalt* a *Himmel wie gemalt* (str. 72) se podle Vašeho názoru jedná o dva samostatné frazémy anebo o jeden frazém (*der Himmel ist blau wie gemalt*), který je v obou případech vyjádřen elipticky?
8) Frazém *blau/schwarz wie Tinte* lze tedy označit za dvě varianty jednoho frazému, který má ale v češtině jediný protějšek *černý jako inkoust*? Anebo se jedná o dva různé frazémy, pokud tertium comparationis je různé? Jaké to má důsledky pro lexikografické zpracování (v produktivních i receptivních slovnících)?

S ohledem na výše řečené doporučuji předkládanou práci posluchačky Veroniky Horové k obhajobě a navrhuji hodnocení „velmi dobře“. Hodnocení však ještě může doznat jistých změn podle průběhu vlastní obhajoby.

Mgr. Věra Hejhalová, Ph.D.

nám. Jana Palacha 2, 116 38 Praha 1
IČ: 00216208
DIČ: CZ00216208

Tel.: (+420) 221 619 241
Fax: (+420) 221 619 241

zuzana.rybenska@ff.cuni.cz
http://german.ff.cuni.cz
vitek.dovalil@ff.cuni.cz